

HÅLOGALAND LAGMANNSRETT

Å R S M E L D I N G 2 0 1 6

Tromsøysundet med brua

Foto: Bjørnar Eirik Stokkan

Hålogaland lagmannsrett er Nord-Norges anke-domstol og en av seks lagmannsretter i Norge. Lagdømmet omfatter fylkene Nordland, Troms og Finnmark samt Svalbard og Jan Mayen. Vårt hovedmål er å holde høyest mulig kvalitet på alle rettsavgjørelser og å legge til rette for mest mulig effektiv saksbehandling.

Lagmannsretten ledes av førstelagmannen, som sammen med lagmann og administrasjonssjef forestår den daglige drift. Domstolen har i tillegg 15 lagdommere og 8 saksbehandlere. Alle har kontorsted i Tinghuset i Tromsø. Lagmannsretten har knyttet til seg et antall ekstraordinære lagdommere, som er dommere som har gått av med pensjon. Lagmannsretten benytter også dommere fra tingretter eller andre lagmannsretter. Dette er dommere som tilkalles til den enkelte sak. Bare en ekstraordinær eller tilkalt dommer kan gjøre tjeneste i saken.

Hålogaland lagmannsrett er ankeinstans for de 14 tingrettene i lagdømmet, og behandler så vel sivile saker som straffesaker. Å anke betyr at en sak bringes inn til ny behandling eller overprøving for en høyere domstol.

Lagmannsretten behandler overskjønn og anke over avgjørelser fra jordskifterettene. 1. januar 2016 ble jordskifteoverrettene lagt ned og oppgavene overtatt av lagmannsrettene. Fra januar 2017 styrkes lagmannsretten med en jordskiftelagdommer. Lagmannsretten er også første instans ved overprøving av saker som er behandlet i Trygderetten, som er et domstollignende forvaltningsorgan.

Lagmannsretten samlet i trappa

Foto: Domstoladministrasjonen

Lagdommet – Hålogaland lagmannsrett

Hålogaland lagmannsrett – ankedomstol for hele Nord-Norge

I 2016 viser MMIs årlige omdømmeundersøkelse at 86 % (2015/86) av innbyggerne i Norge har svært stor eller ganske stor tiltro til domstolene. Domstolene skårer høyere enn Storting, Regjering, politi og påtalemyndighet. Samtidig viser undersøkelsen til the World Justice Project – Verdens justisprosjekt – at norske domstoler rangeres på andre plass i verden, tett bak Danmark på førsteplass. På hele 2000-tallet har Hålogaland lagmannsrett vært Norges mest tidseffektive lagmannsrett.

Norske domstoler er Europas billigste i drift pr. innbygger/brutto nasjonalprodukt. Men det brukes mye til andre utgifter knyttet til rettsapparatet; fri rettshjelp, forsvarere, bistandsadvokater, vitner i straffesaker o.l. I Hålogaland er forholdet mellom lagmannsrettens egne driftskostnader og disse tilknyttede kostnadene som ca. 1:0,7. Etter flere år med reduserte driftsbevilgninger til domstolene, viser budsjetttildelingen for 2017 ytterligere reduksjon. Nå svekkes domstolenes mulighet til å utføre sitt samfunnsoppdrag.

Hålogaland lagmannsretts geografiske område strekker seg fra Bindal kommune i sør til Sør-Varanger kommune i øst og Svalbard i nord – mer enn en tredjedel av fastlands Norge, med Svalbard og Jan Mayen i tillegg.

Med hovedkontor i Tromsø, har lagmannsretten også faste rettssteder med egne lokaler i Mosjøen og i Bodø. De fleste saker fra Nordland behandles der, med mindre det av hensyn til befarung eller andre særlige grunner er behov for å sette rett andre steder i fylket. I Troms er det utenfor Tromsø særlig i Harstad det settes rett. Lagmannsretten mangler egnede lokaler for jursaker i Vestfinnmark, noe som medfører at slike saker ofte behandles i Tromsø. Jursaker fra Østfinnmark behandles i Fylkestingssalen i Vadsø. For andre typer saker fra Finnmark settes rett ved behov på ulike steder.

I 2016 ble 61 % (2015/53,2%) av rettsmøtedagene brukt i Tinghuset i Tromsø, 39,9 % (46,8 %) i resten av landsdelen. Sakene berammes med grunnlag i samfunnsøkonomiske betraktninger som tar hensyn til hvor mange personer som må reise som følge av valg av berammelsessted. Redusert reisebevilgning krever tiltakende sentralisering.

Alle dommerne og flere av saksbehandlerne deltar i reisevirksomheten. For dommerne medførte rettssaker utenfor Tromsø i 2016 totalt 472 (2015/556) reisedøgn med overnatting fordelt på 16,8 (2015/16,3) effektive dommerårsverk, det vil si 28,1 (2015/34,1) pr. dommer. Annen arbeidsrelatert reisevirksomhet bragte snittallet opp i 38,4 (2015/43,2).

Fra saken kommer inn til lagmannsretten og inntil den avgjøres ved ankeforhandling eller etter skriftlig behandling, forberedes den og følges opp av en dommer og en saksbehandler.

Hver sak avgjøres av tre fagdommere. I alle straffesaker hvor skyldspørsmål skal avgjøres, deltar også lekdommere, og da alltid flere lekdommere enn juridiske dommere. I saker med strafferamme inntil 6 år avgjøres skyldspørsmålet av tre fagdommere og fire lekdommere sammen, i meddomsrett. I straffesaker med strafferamme over 6 år, avgjøres skyldspørsmålet av lagretten, ofte kalt juryen, som består av ti lekdommere. Norge er det landet i Europa som bruker flest lekdommere i strafferettspleien. Det styrker kvalitet, aksept og tillit.

Hålogaland lagmannsrett har nesten 10 % av saksantallet som kommer inn til landets lagmannsretter i løpet av året og nesten 10 % av dommerne i lagmannsrettene. Saksammensetningen viser at vi har nesten 10 % av arbeidsbyrden og noe mindre enn en tiendedel av Norges befolkning. Man kan derfor forenklet si at Hålogaland lagmannsrett utgjør tiendedelen når lagmannsrettene og deres virksomhet sees samlet.

Hålogaland lagmannsrett sivile saker – straffesaker

I 2016 fikk lagmannsretten inn 870 (2015/891) saker og avgjorde 854 (2015/893). Til behandling ved årsskiftet sto 156 (2015/141) saker, 17,9 % (2015/15,7 %) av årsproduksjonen i 2016. Saksinngangen har stort sett vært stabil på 2000-tallet, med en tendens de siste årene mot lavere totaltall, og med variasjoner i fordeling på saks kategorier. Det vises til nedenstående grafer. Hovedtall for saksavviklingstider er også fremstilt grafisk.

Straffesakene utgjorde i 2016 ca. 55 % (2015/ 58 %) av alle innkomne saker. Men sivile saker er ofte mer omfattende og arbeidskrevende enn straffesakene og legger beslag på hoveddelen av lagmannsrettens arbeidsinnsats, også fordi en større andel av de sivile sakene får full fornyet prøving med muntlig ankeforhandling.

Lagmannsretten ser med bekymring at sakene vokser i omfang, uten at dette skyldes sakenes iboende kompleksitet. Under saksforberedelsen er det ikke enkelt å gi sakene et omfang som tilsvarer vanskelighetsgraden.

Dommerens ansvar er forskjellig for de ulike saks kategoriene.

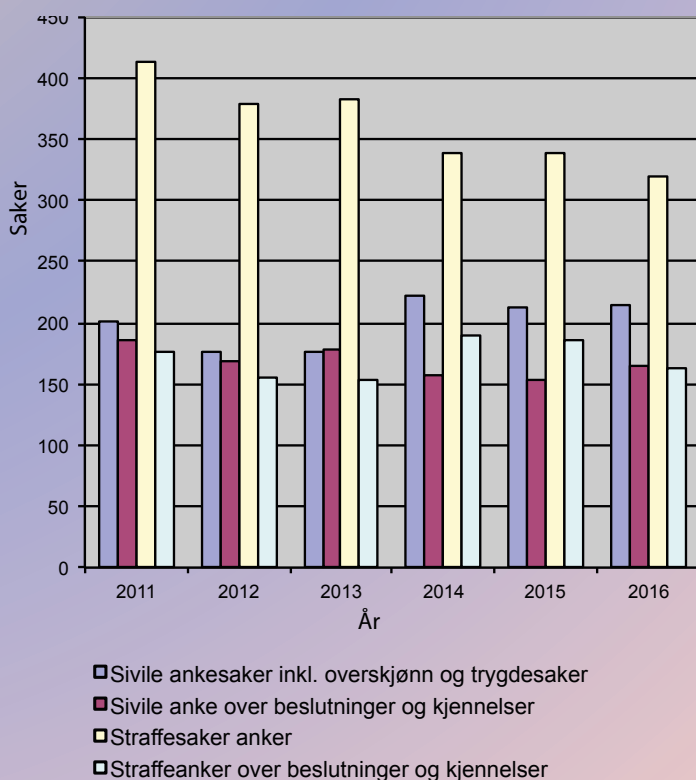
Dommeren har en mer aktiv rolle i saksforberedelsen og tilretteleggingen av ankeforhandlingen i de sivile sakene. I tillegg skal dommeren på et hvert trinn i saken vurdere om partene kan forlikes gjennom mekling. Men det er partene som har ansvaret for å opp-

lyse saken, framskaffe bevis osv., og det er partene selv som setter rammene for hva som skal behandles.

I straffesakene er det påtalemyndigheten som setter rammen gjennom tiltalebeslutningen og som sammen med forsvarerne har ansvaret for bevisene. Men her har dommerne en mer selvstendig rolle knyttet til sakens opplysning og kan for eksempel bestemme at nye bevis må innhentes og framlegges.

Saksbehandlerne bruker mest av sin tid på straffesakene, både som protokollførere i de større sakene og ved deltakelse i saksforberedelse, kontakt med meddommere og vitner og ved avslutning av saken. Saksbehandlingssystemet Lovisa legger opp til et effektivt og fleksibelt samarbeid mellom dommer og saksbehandler under arbeidet med alle typer saker.

Avgjorte saker

Sivile saker

Domstolene er samfunnets siste linje problemløsere, men har også plikt til å forsøke å løse tvistene i minnelighet. Tvisteloven legger stor vekt på at tvister skal forsøkes forliket, og partene er ofte best tjent med løsninger som de selv har herredømme over.

Lagmannsretten fikk i 2016 inn 199 (209) anker over sivile dommer.

Sak om formuesverdi kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke hvis ankegenstandens verdi er mindre enn 125 000 kroner. Det kom i 2016 inn 14 (15) slike saker. Samtykke ble gitt i 6 (5) saker.

For saker med ankesum på 125 000 kroner eller mer, eller for saker som gjelder ideelle interesser, for eksempel foreldreansvar eller oppsigelse i leie- eller arbeidsforhold, har lagmannsretten adgang til å nekte anken fremmet dersom retten enstemmig finner det klart

at anken ikke vil føre frem. Beslutning om å nekte en anke fremmet må begrunnes skriftlig. I 2016 ble 6 (6) saker nektet på dette grunnlag.

For å få behandlet en barnevernssak for lagmannsretten må partene ha lagmannsrettens samtykke. Utgangspunktet er at disse saker er endelig avgjort etter behandling både i fylkesnemnda og tingretten, og ny sak kan startes etter 1 år. Antallet slike saker har likevel økt betydelig. Lagmannsretten mottok 51 saker i 2016 mot 37 i 2015. Samtykke ble gitt i 9 (5) saker. I tillegg fikk lagmannsretten inn 26 (29) andre saker vedrørende barn og foreldre (daglig omsorg, samvær mv) slik at nær 40 % av alle de sivile sakene vedrørte barn/foreldre.

Tingrettene avholder skjønn for å fastsette erstatninger etter ekspropriasjon, odelstakster mv. Partene kan begjære overskjønn for lagmannsretten. Lagmannsretten fikk i 2016 inn 6 (7) begjæringer om overskjønn.

Fra 1. januar 2016 er lagmannsretten ankeinstans for alle avgjørelser truffet etter jordskifteloven. Lagmannsretten fikk i 2016 overført 5 saker som hadde kommet inn til jordskifteoverretten i 2015 og fikk 2 nye saker.

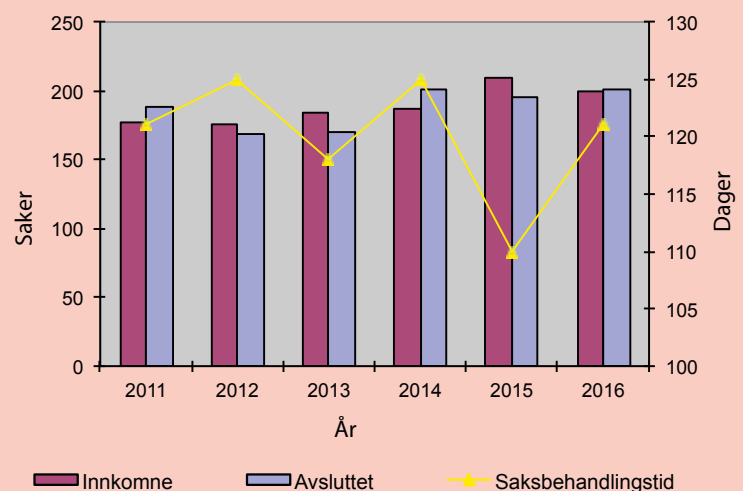
Lagmannsretten er førsteinstans ved overprøving av avgjørelser truffet av Trygderetten. Behandlingsformen er som ved sivile ankesaker. Lagmannsretten fikk i 2016 inn 8 (6) stevninger i sak til overprøving av Trygderettens avgjørelser.

Dersom anken ikke krever samtykke fra retten eller ikke blir nektet fremmet, går saksforberedelsen videre ved at det gjennomføres et planleggingsmøte mellom partene og lagmannsrettens forberedende dommer. I dette møtet fastsettes også tid og sted for muntlig ankeforhandling. For lagmannsretten er det viktig med rask beramning og deretter aktiv saksforberedelse for å gi hver sak nødvendig omfang.

Hålogaland lagmannsrett hadde i 2016 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de sivile sakene på 121(110) dager, fremdeles raskest i landet. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de øvrige lagmannsrettene var 178 dager. Stortinget har fastsatt en målsetting på 6 måneder (180 dager.)

Anke over tingrettens kjennelser og beslutninger avgjøres vanligvis på grunnlag av skriftlig behandling. Det kom inn 170 (152) saker i 2016. Saksbehandlingstiden var i gjennomsnitt 36 (36) dager.

Sivile ankesaker

Lagmannsretten på befaring på Sørøya i Finnmark

Foto: Harald Jølle

Straffesaker

Både de domfelte og påtalemyndigheten kan anke til lagmannsretten over straffedommer avsagt av tingretten. Anken kan rette seg mot bevisbedømmelsen, lovanvendelsen, saksbehandlingen og/eller reaksjonsfastsettelsen. Den som er fornærmet ved en straffbar handling kan ikke selv anke straffesaken dersom han eller hun er misfornøyd med tingrettens dom. Fornærmede kan imidlertid anke særskilt over eventuelle erstatningskrav som er behandlet i tingretten. Slik anke følger reglene om anke over sivile dommer hvis ikke straffesaken også skal behandles på nytt.

Lagmannsretten behandler også partenes anker over kjennelser og beslutninger fra tingretten, blant annet avgjørelser om førerkortbeslag, varetektsfengslinger og besøksforbud. Disse sakene behandles som regel skriftlig av tre dommere. I 2016 behandlet lagmannsretten 163 (185) slike saker, hvorav 88 (76) gjaldt varetektsfengsling.

I 2016 fikk lagmannsretten inn 307 (332) anker over dommer i straffesaker.

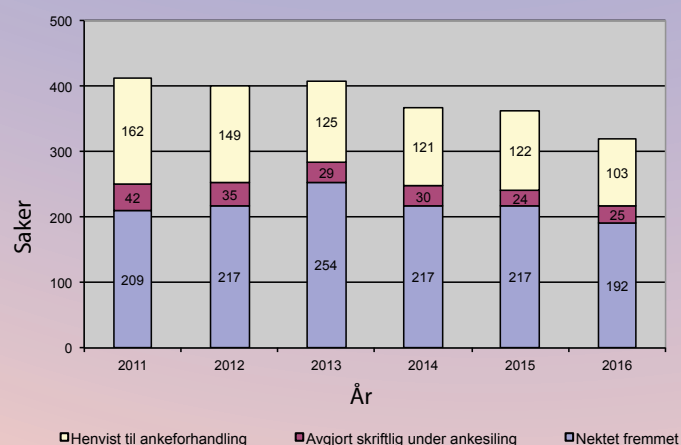
Den som i tingretten er domfelt for et forhold med strafferamme over 6 års fengsel, har krav på å få sin anke behandlet i lagmannsretten. En anke fra påtalemyndigheten som ikke er til tiltaltes gunst og som gjelder en handling med strafferamme over 6 år, kan nektes fremmet for lagmannsretten dersom retten etter en skriftlig prøving av saken mener at anken gjelder spørsmål av mindre betydning eller det for øvrig ikke er grunn til å prøve anken.

Den største andelen straffesaker som ankes til lagmannsretten gjelder forhold hvor det er idømt fengselsstraff, men hvor strafferammen for handlingen ikke overstiger 6 års fengsel. For slike saker kan lagmannsretten etter en skriftlig behandling av tre dommere nekte å fremme anken til ankeforhandling dersom retten enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. For anker fra påtalemyndigheten som ikke er til domfeltes gunst, kan anken også nektes fremmet dersom den gjelder spørsmål av mindre betydning eller dommerne for øvrig mener at det ikke er grunn til å prøve anken. En beslutning om å nekte å fremme en anke må begrunnes skriftlig.

Dersom tingrettens dom gjelder en eller flere handlinger hvor påtalemyndigheten ikke har påstått og tingretten heller ikke har idømt annen reaksjon enn bot, inndragning og/eller tap av førerrett, kan anke bare fremmes for lagmannsretten dersom det foreligger særlige grunner til det. Også dette avgjøres etter en skriftlig behandling av tre dommere.

I 2016 ble 22,5 % (23,9) av ankene i saker med strafferamme inntil 6 års fengsel og bøtesakene henvist til ankeforhandling. I tillegg kommer ankene i saker med strafferamme over 6 år med 12,4 % (12,1) slik at 34,9 % (36) av ankene ble henvist til ankeforhandling.

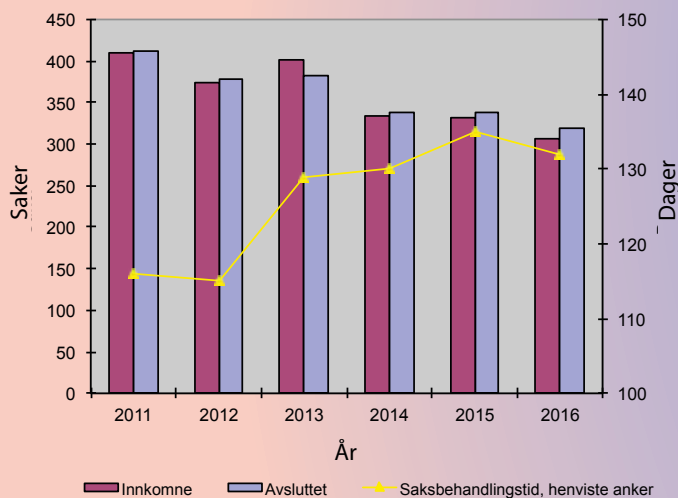
Straffesaker behandlet – og andel henvist til ankeforhandling

Felles for alle sakskategorier er at lagmannsretten etter den skriftlige behandlingen av tre dommere i visse tilfeller kan avgjøre saken direkte i stedet for å henvise anken til ankeforhandling. Retten kan beslutte å oppheve den påankede dom, å frifinne den siktede fordi det påtalte forhold ikke er straffbart eller er foreldet, eller endre tingrettens dom til siktedes gunst, dersom den enstemmig finner det klart at dette må bli resultatet. I 2016 ble 8,5 % (7) av ankene avgjort på slik måte i stedet for å bli henvist til ankeforhandling.

Totalt – av alle straffesaksankene som kom inn til lagmannsretten i 2015 – ble altså 43,4 % (43) enten henvist eller avgjort på annen måte enn ved nektelse.

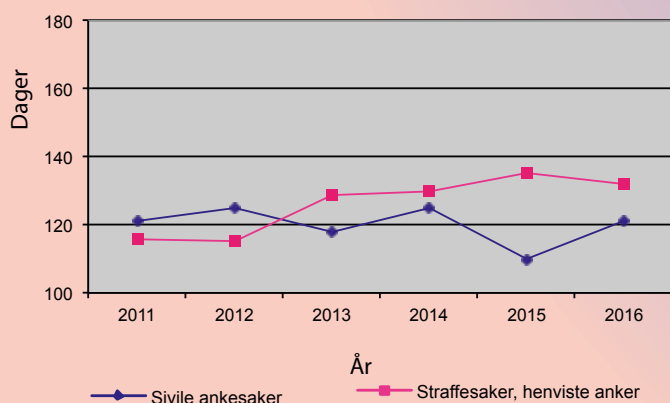
Straffesaker

I løpet av 2016 behandlet lagmannsretten til sammen 112 (118) straffesaker i ankeforhandling, hvorav 28 (30) saker med lagrette.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for henviste straffesaker var i 2016 132 (135) dager.

Saksbehandlingstid

Kompetansesarbeid

Kvaliteten på lagmannsrettens arbeid er avhengig av felles innsats fra dyktige ansatte.

Lagmannsretten har interne kompetanseprogrammer for saksbehandlere og dommere. Lagmannsrettens modell for dommerne, med en måned studiepermisjon hvert fjerde år, ble i 2015 innført for alle norske dommere.

Hvert år arrangeres også felles studiereise hvor alle ansatte er med, annet hvert år i lagdømmet og annet hvert år til utenlandske domstoler. I 2015 besøkte lagmannsretten Barentssekretariatet, Øst-Finnmark politidistrikt og Grensekommissæren i Sør-Varanger. I 2016 besøkte lagmannsretten Oberlandesgericht Naumburg som er «lagmannsretten» i den tyske delstaten Sachsen-Anhalt, og Landesverfassungsgericht Sachsen-Anhalt med sete i Dessau, delstatens konstitusjonsdomstol.

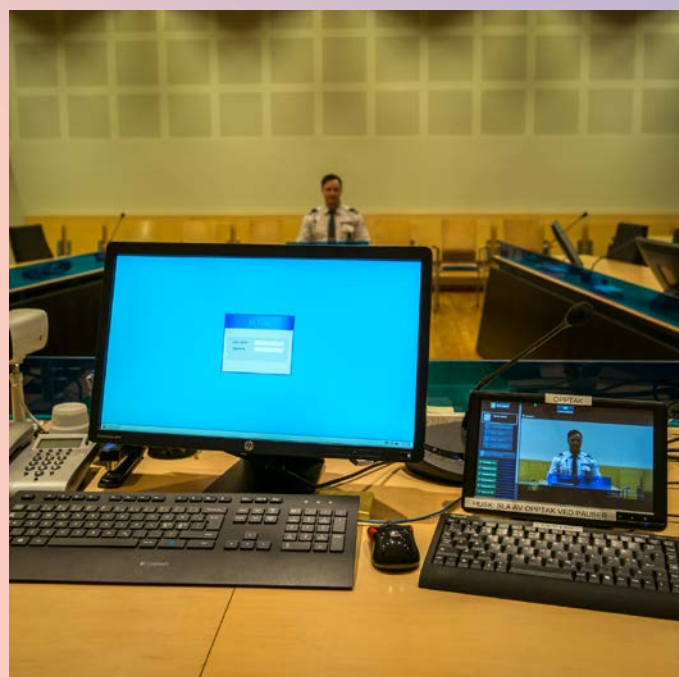
Besøk i delstatsforfatningsdomstolen i Dessau, Sachsen-Anhalt
Foto: Bjørnar Eirik Stokkan

Dommere fra lagmannsretten deltar i internasjonalt dommerarbeid, bistandsprosjekter, lovutvalg, kurs og seminarer som deltakere eller forelesere. Lagdommer Nils Asbjørn Engstad ble i 2015 valgt til president i Europarådets rådgivende dommerkomité. Førstelagmann Arild O. Eidesen ledet et regjeringsoppnevnt utvalg som utredet kvoter i fiskeriene. Saksbehandlere deltar i forskjellige organisasjonsutvalg, fagkurs og samlinger og tar modulbaserte juridiske fag med avsluttende eksamener. I tillegg kommer lagmannsrettens internutvikling gjennom arbeidet med sakene. Å arbeide i lagmannsretten er å delta i et kontinuerlig kompetanseprosjekt.

Det gjennomføres også årlige samarbeidsmøter mellom lagmannsrettens ledergrupper.

Sammen med Nord-Troms tingrett gjennomfører lagmannsretten i Tinghuset i Tromsø fra august 2016 prosjektet «Opptak i retten». Hovedformålet er å skaffe til veie kvalifisert beslutningsgrunnlag for innføring av opptak av lyd og bilde fra hoved- og ankeforhandlinger.

De to domstolene forberedte sammen også innføring av Aktørportalen, som er et sentralt element i digitaliseringen av domstolene, i samarbeid med advokatene som fører sakene. Aktørportalen åpnes fra 10. januar 2017.

Opptak i sal 3

Foto: Bjørnar Eirik Stokkan

Samarbeid

Lagmannsretten er avhengig av samarbeid med mange aktører.

Lekdommere som påtar seg det krevende samfunnsoppdraget det er å medvirke til avgjørelse av rettssaker er helt sentrale i norsk rettspleie. 622 lekdommere er valgt for å kunne delta i ankeforhandlinger i straffesaker i Hålogaland lagmannsrett. Meddommere og fagkyndige meddommere deltar også i enkelte ankeforhandlinger i sivile ankesaker og alltid i ankeforhandling i saker etter barnevernloven. I 2016 deltok 397 (488) lekdommere i en eller flere rettsforhandlinger.

Sakkyndige. I flere rettssaker er det behov for at godt kvalifiserte sakkyndige medvirker til å danne grunnlag for lagmannsrettens avgjørelse av saken. 53 (24) rettsoppnevnte sakkyndige gjorde tjeneste i 39 (19) ankesaker.

Advokatene i alle saker. Lagmannsretten og de fire advokatforeningene i lagdømmet har også flere ganger sammen arrangert felles studiedager.

Påtalemyndigheten i alle straffesaker. Lagmannsretten og statsadvokatene i lagdømmet møtes jevnlig for å gjennomgå rutine for gjennomføring av berammelser, saksforberedelse og ankeforhandling, nå også med deltakelse av faste forsvarere.

Parter og det rettsøkende publikum. Service og samhandling er satsingsområder i domstolene. Lagmannsretten legger også til rette for skoleklasser som følger ankeforhandlinger og for andre besøksgrupper.

Tolker. I mange rettssaker er det behov for tolk. I 2016 ble det brukt 74 (2015/51) tolker i 47 (2015/32) ankeforhandlinger. Det ble tolket på 23 (2015/17) språk. Arabisk, russisk, portugisisk og somalisk var hyppigst forekommende, mot tidligere samisk og engelsk.

Lagmannsrettens nye møterom

Foto: Bjørnar Eirik Stokkan

Fra rettsbygningen i Halle, Sachsen-Anhalt

Foto: Bjørnar Eirik Stokkan

Vitner. Vitnestøtteordninger er opprettet ved flere domstoler i lagdømmet, i samarbeid med Røde Kors. Et trygt vitne er et godt vitne, og vitnestøtteprogrammet vil kunne lette belastningen for det enkelte vitne og styrke rettssikkerheten. Undersøkelser viser at ordningen vurderes som positiv. I 2016 bisto i Tromsø 16 vitnestøtter 267 vitner. Det ble gjennomført ett vitnestøttekurs og to vitnestøttesamlinger, og ordningen fungerer godt.

Pressen, som spiller en viktig rolle ved kontroll med og formidling av domstolenes gjennomføring av sakene som behandles. Lagmannsretten forsøker å legge til rette for gjennomføring av pressens oppdrag.

Juridisk fakultet ved Universitet i Tromsø, som er viktig for rettslivet i Nord-Norge. Lagmannsretten og fakultetet samarbeider ved at dommere underviser, veileder og har sensur, førstelagmannen er leder av fakultetsstyret og fagfolk fra fakultetet søker konstitusjon som og har også blitt utnevnt som dommere i lagmannsretten. Lagmannsretten tar hver høst i mot to praksisstudenter som hospiterer i en måned.

Lokalene er viktige. Tinghuset i Tromsø sto ferdig i 2003, og huser Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett. Det er fortsatt et meget tjenlig bygg. I 2015 gjennomførte de to domstolene flere sikkerhetstiltak, særlig en større katastrofeøvelse i samarbeid med politi, brann- og helsevesen, og sikkerhetsarbeid er høyt prioritert.

Lagmannsretten har også tjenlige lokaler i Bodø, som er et viktig arbeidssted for lagmannsretten, og i Mosjøen. Lokalsituasjonen er særlig vanskelig i Vest-Finnmark.

Hålogaland lagmannsrett, Postboks 2511, 9271 Tromsø

Besøksadresse: Fridtjof Nansens plass 17, Tromsø

Tlf: 77 66 00 35, www.domstol.no/halogaland

e-post: halogaland.lagmannsrett@domstol.no

